

Hadd látom, úgymond, mennyt ér... a Ludwig Múzeum

Születésnapi játék művekkel és árakkal

MARTOS GÁBOR

Idén tavasszal ünnepelte alapításának harmincadik évfordulóját a budapesti Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum. Az ebből az alkalomból rendezett tárlatsorozatuk utolsó állomásához, a *Testreszabás – Kiállítás a látogatók szavazatai alapján* című válogatáshoz is, akárcsak a korábbiakhoz, számos kísérő rendezvény kapcsolódott; ezek egyikének részeként március 29-én Szipőcs Krisztina művészettörténész, a múzeum gyűjteményi igazgatója a műalkotások különböző, de elsősorban anyagi, műkereskedelmi „értékéről” beszélgetett jelen sorok írójával, aki előzetesen – a kurátor-moderátor felkérésére – „kiszámolta” a múzeum gyűjteményének, illetve azon belül is a közönség véleménye alapján rendezett „közívánat-kiállításba” válogatott művek mai lehetséges piaci értékét. Az alábbiakban ennek – a beszélgetésben idő hiányában amúgy is csak töredékesen ismertetett – „felmérésnek” az eredményét olvashatják.

Mielőtt azonban bárki is nagyon komolyan venné, hogy itt egy valódi, komoly és korrekt érték meghatározás történt volna, rögtön két dolgot is előre kell bocsátanom (mint ahogyan ezt a beszélgetésben is megtettem). Az első: jól tudjuk, hogy egy-egy műalkotásnak valójában mindig csakis „pillanatnyi” piaci értéke van: ma ennyit adnak érte egy árverésen vagy egy magánüzlet során, holnap viszont már többet vagy esetleg kevesebbet. És ez a bizonyos „pillanatnyi érték” is erősen függ például attól, hogy ki van éppen divatban, kinek van nagy kiállítása valamelyik vezető múzeumban, vagy hogy egy adott licit során hányan és milyen anyagi kondíciókkal szeretnék megszerezni ugyanazt a művet. Vagyis a múzeum gyűjteményében őrzött műveknek is – gyakorlatilag naponta – más és más a bekerüléskori, a tegnapi, a mai és a holnapi pénzbeli „értékük”, mint ahogyan azoké a „referenciátárgyakéi” is, amelyekkel az alábbiakban majd összevetem őket.

A másik dolog, ami rögtön „komolytalanná” tesz bármilyen ilyen „felértékelést”, a múzeumok gyűjteményezési gyakorlatából következik. Merthogy alapszabály – mint ahogyan ezt a brit múzeumi szövetség legutóbb 2015-ben újrafogalmazott Etikai Kódexe leszögezi –, hogy „a múzeumok csakis kulturális, tudományos vagy történeti értékük miatt gyűjteményezzenek tárgyakat, soha ne anyagi értékük miatt”. Ez tehát azt jelenti, hogy egy múzeumnak soha nem szabad azt néznie, hogy egy megszerezni szándékozott műtárgynak éppen mennyi az ára, esetleg arra spekulálnia, hogy később az értéke majd mennyivel nő meg a gyűjteményben őrzése alatt. Annál is kevésbé, hiszen amint ezt meg a Múzeumok Nemzetközi Tanácsának (International Council of Museums; ICOM) legutóbb 2004-ben Szóulban felülvizsgált és elfogadott Etikai Kódexében is áll: „csak kivételes esetben kerülhet sor arra, hogy adásvétel útján kerüljön ki egy műtárgy a gyűjteményből, és ha ez megtörténik, a befolyt összeget a meglévő gyűjteményre kell fordítani.” (Hogy ez mennyire így van, arra mi sem volt jobb példa, mint éppen a beszélgetést megelőző este, amikor is a Christie’s párizsi árverésén kalapács alá került egy Picasso-grafika a New York-i Modern Művészetek Múzeuma gyűjteményéből, amely az aukció előtt és után is nem győzte minden létező fórumon hangsúlyozni, hogy a – mint végül kiderült – 286 ezer eurós (92 millió forint) bevételt „a múzeum új alkotások beszerzésére fordítja.”) Magyarországon ráadásul még ebben a formában sem megengedett, sőt törvényileg tiltott, hogy bármelyik múzeum bármilyen tárgyat eladjon a gyűjteményéből, vagyis a Ludwigban őrzött alkotásoknak is kizárólag elméletileg megbecsülhető, konkrét bevételre soha nem váltható anyagi értékük lehet.

Mindezek előrebocsátása után viszont akkor lássuk, hogy – tehát tényleg csakis és kizárólag „játszásból” – mégis körülbelül mennyit taksálhat ma az a művészeti gyűjtemény, amellyel a budapesti Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum hozzájárul a magyarországi kulturális-szellemi közkincshez.

Az majdnem biztos, hogy a múzeum pénzben kifejezhetően a legértékesebb darabjai Pablo Picassónak a gyűjteményben őrzött munkái lehetnek. Azt tudjuk, hogy a világ

ma hatodik, árverésen pedig a második legdrágábban elkelt műalkotása a katalán festő *Les Femmes d'Alger (Version O)* (Algériai nők – O változat) című, 1955-ben festett vászna, amelyért 2015 májusában a Christie's New York-i árverésén 178 365 000 dollárt fizettek (48,819 milliárd forintot; előzetesen 140 millió dollár körülre becsülték; a kikiáltási ára 100 millió dollár, a leütési ára 160 millió dollár volt). Ugyanakkor – igazolván a fentebb írtakat a műtárgyak árának folyamatos változásáról – azt is tudjuk, hogy ugyanez a kép 1997 novemberében a Christie's rendezte, New York-i Victor és Sally Ganz-hagyaték árverésén még „csak” 31 902 500 dollárért kelt el (akkor 10–12 millió dollárra becsülték); Victor Ganz pedig a tizenöt (A-tól O-ig „számozott”) festményből álló teljes sorozatot 1956-ban Picasso galériásától, Daniel Kahnweilertől összesen 212 500 dollárért vásárolta meg.

De mondjuk, egy nagyalakú, különleges, nagyon ismert festmény az életműben; a „mi” három Picassónk – a *Matador és meztelen nő* (1970); *A muskétás* (1967); a *Muskétás karddal* (1972) – nyilván ennél kevesebbet érhet. Viszont: a művész egy *Mousquetaire á la Pipe* (Muskétás pipával) című 1969-es festménye 2013 novemberében a Sotheby's New York-i árverésén – 12–18 millió dolláros becsérték után – 30 965 000 dollárért kelt el; és ha a kard és a pipa közötti „árkülönbségtől” el is tekintünk, a közel azonos téma, a méret és a keletkezési év miatt ez talán jó közelítés lehet legalább a mi „kardos” Picassónk „beárazására”.

A három festményen kívül a múzeum gyűjteményében van nyolc darab kerámiatányér is a sokoldalú alkotótól 1959-ből, amelyeken festett bikaviadal-jelenetek vannak. Nos: a Sotheby's 2018. júniusi New York-i online *Picasso-kerámiák* című árverésén, amelyen 68 tétel vett részt, és ezekért a vásárlók végül összesen 779 750 dollárt fizettek, szerepelt több tányér is: ezek közül a legdrágább 21 250 dollárért, míg négy „bikaviadalos” 9375, 5000, 4000, illetve 3750 dollárért cserélt gazdát.

Ami pedig a budapesti múzeum „kortársiságát” illeti, érteve itt és most ez alatt az élő művészekről őrzött munkákat, ezen a téren ma az egyik legdrágább alkotó David

fotó: Rosta József, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

CHUCK CLOSE: *Nat*, 1972–1973, akvarell, papír, vászon, 160,50×145,00 cm HUNGART © 2019

Hockney, akinek *Portrait of an Artist (Pool with Two Figures)* (Egy művész portréja – Medence két figurával) című 1972-es festményét 2018 novemberében a Christie's New York-i aukcióján 90 312 500 dollárért (25,466 milliárd forint; becsérték: 70–100 millió dollár; kikiáltási ár: 18 millió dollár; leütési ár: 80 millió dollár) cserélt gazdát, miközben ugyanezt a képet keletkezése évében maga a festő 20 ezer dollárért adta el. Ezzel az árral Hockney a világ jelenleg árverésen legmagasabb áron eladott élő képzőművészévé lépett elő, festménye pedig a világ 36. legdrágábban elkelt műalkotása lett. De ahogyan Picasso esetében, úgy megint ne a szerzői dobogó legfelső fokához hasonlítsunk: a legutóbb, 2019. március 5-én, a Sotheby's londoni árverésén 2 715 000 fontért (994,9 millió forint) eladott Hockney-kép értéke vélhetően közelebb áll a mi 1974-es *Ellenfény francia stílusban* című Hockney-vásznunkéhoz. (Viszont az egykori gyűjteményezés „helyességét” azért mégiscsak jól igazolja vissza a művész mára végbement jelentős „felértékelődése”.)

Ami a Picasso és Hockney közötti „korszakot” illeti, abból mind művészettörténeti, mind műkereskedelmi szempontból is kiemelkedik Andy Warhol; tőle egy 1964-es, *Single Elvis* című, az énekes Elvis Presleyt cowboyként, éppen pisztolyt rántva megörökítő, nagy méretű szitanyomat van a budapesti múzeum birtokában.

Fotó: Rosta József, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

VÁRNAI GYULA: *Átjáró*, 1993, vaslemez, fényforrás, 200×100×0,5 cm HUNGART © 2019

Mielőtt azonban ezt is megpróbálnánk „beárzni”, csak a rend kedvéért itt is nézzük meg a legdrágább Warholt: a *Silver Car Crash (Double Disaster)* (Ezüst autóbaleset – Kettős szerencsétlenség) című 1963-as, nagyobb méretű vászonért 2013 novemberében a Sotheby’s New York-i árverésén 105 445 000 dollárt (23,4 milliárd forint; becstérték: 60–80 millió dollár; kikiáltási ár: 50 millió dollár; leütési ár: 94 millió dollár) fizetett ki a licitek nyertese. És akkor vissza Elvishez. Warhol a figurát sokszor, sokféleképpen, pontosabban esetenként más-más darabszámban egymás mellé „sokszorosítva” örökítette meg. Nos, egy 1963-as *Double Elvist* (vagyis ahol két teljesen ugyanolyan Elvis áll egymás mellett) 2012 májusában a Sotheby’s New York-i árverésén 37 042 500 dollárért (8,2 milliárd forint) szerzett meg Steve Wynn amerikai műgyűjtő. Ugyanez a kép (vagy ennek egy másik példánya) 2018 májusában újra kalapács alá került, ezúttal a Christie’snél: ekkor 37 000 000 dollárért (9,992 milliárd forint; becstérték: 30 millió dollár; kikiáltási ár: 30 millió dollár; leütési ár: 33,5 millió dollár) váltott tulajdonost. Márpedig – persze ismételtelen hangsúlyozva, hogy ez az egész játék! – ha két Elvis 37 millió dollár, akkor (egyszerű aránypár segítségével megoldható szöveges matekpélda) egy Elvis a fele, vagyis 18,5 millió.

Bonyolítja helyzetet, hogy 2014 novemberében a Christie’s New York-i árverésén kalapács alá vittek egy ugyancsak 1963-as *Triple Elvist*, amelyen tehát a figura már háromszor szerepel, és ezért 81 925 000 dollárt (20,038 milliárd forint) adtak – 1977-ben mostani eladója 83 ezer dollárért vette –, vagyis eszerint a mi egy Elvisünk ennek a harmada, vagyis olyan, kicsivel több mint 27 millió dollár lenne. Igen ám, de hogy a dolog még bonyolultabb legyen, azt is tudjuk, hogy 2008 októberében egy magánüzlet során egy ismeretlen magángyűjtő Philippe Ségalot francia műkereskedő közvetítésével (aki akkoriban a nagyarányú katarai műtárgyvásárlásokat vezénylő sejk, al-Majassza bin Hamad al-Táni szakértője is volt, vagyis még az is lehet, hogy a kép Katarba került) Annibale Berlingieri olasz műgyűjtőtől 100 millió dollárért (21,3 milliárd forint) vett meg egy szintén 1963-as *Eight Elvist*, vagyis egy megnyolcszorozott énekest mutató vásznat; ebből meg ugye 12,5 millióra jönne ki egy darab Elvis...

De hagyjuk a matematikát, és inkább nézzünk meg mutatóba néhány közismert alkotót a Ludwig gyűjteményéből. Hockneynál már említettem, hogy ő a világ árverésen (!) legtöbbért eladott művésze; ha viszont a nyilvánosságra került magánüzleteket is nézzük (és miért ne néznénk), akkor a világ ma élő legdrágább alkotója Jasper Johns, akinek *Flag* (Zászló) című 1958-as vásznát 2010-ben Steven Cohen amerikai műgyűjtő 110 millió dollárért vásárolta meg. Ugyancsak egy magánüzlet keretében cserélt gazdát Johns *False Start* (Hamis kezdet) című 1959-es munkája, amelyért 2006 októberében Kenneth Griffin – Richard Grey New York-i galerista közvetítésével – 80 millió dollárt fizetett David Geffennek; ez a kép 1988 novemberében a Sotheby’s New York-i árverésén még csak „potom” 17,05 millió dollárért cserélt gazdát.

Robert Rauschenberg egy 1974-es munkájával szerepel Budapesten; tőle az *Overdrive* (1963) 2008-ban a Sotheby’s New York-i árverésén 14 601 000 dollárért, a *Studio Painting* (1961) 2010-ben a Christie’snél ugyancsak New Yorkban 11 058 500 dollárért, a *Photograph* (1959) pedig 2007-ben a Sotheby’snél, szintén New Yorkban 10 680 000 dollárért kelt el, 1999-ben pedig a New York-i Museum of Modern Art (MoMA) 12 millió dollárt áldozott arra, hogy a gyűjteményében tudhassa *Factum II* című 1957-es munkáját.

Van aztán olyan műtárgy is a Ludwig gyűjteményében, amelyeket a fentieknél sokkal jobb „közelítéssel” tudunk megbecsülni. Chuck Close-tól például a nagy méretű, hiperrealista portréi közül az 1972–73-ban festett *Nat* van nálunk; az ugyanolyan, csak mást ábrázoló 1972-es *John* viszont 2005 májusában a Sotheby’s New York-i árverésén 4 832 000 dollárért cserélt gazdát. És még

ennél is pontosabbak lehetnek (persze a bevezetőben említett „időfaktort” leszámítva) azok az árak, amelyeket a több példányban készült, gyakorlatilag teljesen azonos művek esetében tudunk fellelni. Ilyen például Roy Lichtenstein 1964-es *Vicki* című portréja: a nálunk lévő kép egy másik példánya legutóbb, 2019. március 5-én a Sotheby's londoni aukcióján 5 811 550 fontért (2,129 milliárd forint) cserélt gazdát; 2015 novemberében a Sotheby's New York-i árverésén viszont ugyanez a példány 7,19 millió dollárért kelt el. (Jegyezzük meg, hogy ugyanennek a képnek egy-egy példánya megvan a londoni Tate Modernben és a New York-i MoMA-ban is.) És ugyanígy a Ludwig gyűjteményében lévővel pontosan megegyező volt az a Keith Haring-féle *Szárnyasoltár* (1990) is, amelyért 2013 novemberében a Sotheby's New York-i árverésén – 350–450 ezer dolláros becsérték után – 545 ezer dollárt fizetett ki a vevője.

De hogy ne csak az amerikai művészek közül válogassunk, nézzünk meg két európai szerzőt is. Joseph Beuystól a gyűjteményben egy 1967-es objektum található; tőle az utóbbi időben előbb 2016 februárjában a Christie's londoni árverésén szerepelt egy 1972-es munka, amelyért 854 500 fontot fizettek, majd 2017 májusában a Christie's New York-i aukcióján egy másik, 1974-es alkotásáért 1 207 500 dollárt adott meg a licitek nyertese. És hogy lássunk egy kelet-európai művészt is: a lengyel Zbigniew Libera elhíresült, 1996-os *Lego koncentrációs tábor*-sorozatából Budapesten a teljes, mind a hét doboz megvan; 2017 szeptemberében a varsói DESA Unicum S. A. aukciósház licitjén ezek közül egyetlen dobozért 75 ezer zlotyt (17 531 euró) fizetett ki egy gyűjtő, de korábban egyes dobozokért adtak 55 ezer (13 062 euró), 50 ezer (11 729 euró), 30 ezer (7 101 euró), 28 ezer (6 427 euró), 24 600 (5 896 euró), 9300 (2 196 euró) vagy éppen 4200 zlotyt (968 euró) is. 2017 januárjában pedig a chicagói Wright aukciósházban 7000–9000 dolláros becsértékekkel kínálták az egyik dobozt a sorozatból.

***

A külföldi alkotók után pedig térjünk „haza”, vagyis nézzük meg a magyar vagy legalábbis magyar származású – ahogyan a világban

Fotó: Rosta József, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

DAVID HOCKNEY: *Ellenfény francia stílusban*, 1974, olaj, vászon, 183×183 cm HUNGART © 2019

ezt (jó esetben) számon tartják: „Hungarian born” – művészeknek a Ludwig Múzeumban lévő munkáit, és próbáljuk meg ezeket is valahogyan „beárzni”.

Itt az élő kortársak „értékrangsorának” az élén egyértelműen Reigl Judit áll, aki egy 1978-as művével szerepel a gyűjteményben, és aki az egyik 1955-ös *Éclatement* (Kitörés, más fordításban Robbanás) című vásznáért a Sotheby's 2016. júniusi párizsi árverésén elért 411 ezer eurós (127 568 774 forint; 200–300 ezer euróra becsülték) árával jelenleg a legdrágább élő magyar (származású) művész a világban. Ráadásul Reiglnek nem ez az egyetlen kimagasló eredménye a műkereskedelemben: 2014-ben a párizsi Galerie Berès 340 ezer euróért (107,48 millió forint) adott el egy Reigl-művet; 2015 decemberében a Sotheby's párizsi árverésén 315 ezer eurót (99,780 millió forint) adtak egy 1956-os *Éclatement*-jéért; 2013 márciusában a londoni Art13 vásáron a Maklár Galéria 200 ezer fontért (70,675 millió forint) adott el egy *Éclatementet*, majd egy évvel később ugyanott az Art14-en már 220 ezer fontért (82,8 millió forint) egy másikat. Reigl a külföldi sikerei mellett idehaza is magasan a legdrágábban elkelt élő magyar művész: *Broyage du vide* (A semmi szétzúzása) című 1954-es vásznáért 2018 októberében a Virág Judit Galéria árverésén 65 millió forintot, egy 1956-os *Robbanás*áért pedig ugyanazon év decemberében a Kieselbach Galéria licitjén 60 millió forintot adtak (amivel ezek a munkák jelenleg a 22., illetve a 26. helyen állnak a legmagasabb összegű hazai leütések sorában, és

ezzel egyúttal Reigl az egyetlen élő művész a 30 millió forint feletti leütések ma nagyjából háromszáz tételt számláló hazai toplistáján). De az élő magyar alkotók leütési listáján övé a harmadik és a negyedik hely is: az előbbit az 1959–60-as *Tömbírás* című képének 28 millió, az utóbbit az *Ember*-sorozat egyik vásznának 17 millió leütésével tartja; mindkettőt 2008 decemberében az Erdész és a Maklár Galéria közös árverésén érte el.

Reignél is jobban szerepel azonban a világ műkereskedelmében az ugyancsak magyar származású, de Reiglhez hasonlóan élete nagy részét Párizsban leélt festő, Hantai Simon, akit egy 1973-as nagy méretű, *Cím nélküli* vászna reprezentál a Ludwig Múzeumban. Az ő 1960-as *Mariale M. A. 4* című képéért 2016 decemberében a Sotheby's párizsi árverésén 4 432 500 eurót (1,391 milliárd forint; 1,5–2 millió euróra becsülték) adtak, miközben ugyanez a munka 2005 decemberében a Christie'snél még „csak” 560 800 euróért kelt el. De a „Mária kendője”-sorozat további darabjaiért is adtak már 3 252 500 dollárt (898,1 millió forint, *Mariale M. D. 4*, 2017. május, Sotheby's, New York); 2 555 000 eurót (797,683 millió forint, *Mariale M. C. 5*, 2015. június, Sotheby's, Párizs; ez 2006-ban a Christie's párizsi árverésén 376 ezer euróért cserélt tulajdonost); 2 561 500 eurót (774,8 millió forint, *Mariale M. A. 5*, 2013. december, Sotheby's, Párizs) vagy éppen 720 750 eurót (204 millió forint, *Étude*, 2012. szeptember, Sotheby's, Párizs). Mindezekkel – és persze a többi sikeres aukciós eladásaival – Hantai a 2008 kezdete és 2018 vége közötti tizenegy év teljes árverési bevételeinek összesített listáján a magyar alkotók között a világ műkereskedelmében a második helyen szerepel (Victor Vasarely mögött) 267 eladással és az ezekért kapott – forintra átszámított – 11,427 milliárd forintos összesített árverési bevétellel. Idehaza 2016-ban a Kieselbach Galéria aukcióján 19 milliót ütötték le az 1960-as, *Manteaux de la vierge* (A szűz köpenye) című vásznát, 18 milliót egy *Etűdjét*, 2008 decemberében pedig a már említett Erdész–Maklár-árverésen 12 milliót egy 1963-as *Cím nélküli* képét.

De visszatérve az élő művészekre – mégiscsak egy kortárs múzeumból beszélünk: ami a további hazai milliós feletti leütéseket illeti a gyűjteményben szereplő művészekről, ezek között Lakner László 1960-as *Hajógyári munkások* című vásznának licitje végén 2008 októberében a Virág Judit Galéria árverésén 14 millió forintot koptant a kalapács, míg *Hajógyári hegesztőkjéért* 9,5 milliót (2013. december, Virág Judit Galéria), *Kötél* című képéért 9 milliót (2018. május, Blitz Galéria) adtak; plusz a jutalékok. Keserü Ilona *Pár* című képének az ára 2015 júniusában a Blitznél 12 millióig emelkedett a licitek során, 2016 májusában pedig *Áramlás* című festményéért adtak meg ugyanott 8,5 millió forintot. Fehér László 1979-es *Brigádkirándulásáért* 2003 decemberében a Blitz árverésén 6 millió forintért koptant a kalapács (mint utóbb kiderült, Nancy Goodman Brinker akkori amerikai

nagykövet fizetett ennyit – és persze a jutalékokat – a képért); a ma már Ágnes von Uray néven szereplő Szépfalvi Ágnes *Parkban* című 1996-os vásznáért pedig 2017 decemberében a BÁV Kortárs árverésén adott valaki 1,3 milliós győztes ajánlatot.

Ami a hazai alkotók nemzetközi műkereskedelmi szerepléseit illeti, abból is álljon itt egy kis ízelítő. Csákány István *Ghost Keeping* című, nagy méretű (szobányi) installációját 2013 végén a hírek szerint 100 ezer euróért (akkori árfolyamon nagyjából 30,3 millió forint) vásárolta meg a gyűjteményébe a maastrichti Bonnefantenmuseum. A Sotheby's rendszeresen megrendezett kelet-európai árverési anyagaiból 2016 júniusában Szücs Attila *Érintése* 16 250 fontért (6,5 millió forint; a becsértéke 5000–7000 font volt) került egy török magángyűjteménybe, míg El Kazovszkij *Vénusz kert IV.* című festményéért ugyanott-ugyanakkor 13 750 fontot (5,4 millió forint) fizetett ki valaki. 2017 decemberében pedig a berlini Dannenberg árverezőház online aukcióján Bak Imre, Nádler István, Fajó János és Birkás Ákos összesen nyolc festménye szerepelt, és mindegyik el is kelt a 3400 eurótól 17 ezer euróig terjedő ársávban (1–5,2 millió forint).

Végül említsünk meg két „különlegességet”. Az egyik egy fotó, hiszen a Ludwig Múzeum gyűjteményében ilyen műtárgyak is vannak, mint például Tóth György *Emese* című aktjának egy példánya. Nos, ugyanennek a felvételnek a 3/6-os sorszámú példányát 2007 decemberében az Erdész Galéria árverésén 1,2 millió forintért, a művész *Lolita* című (gyakorlatilag az *Emesével* tökéletesen azonos, csak éppen más címmel jelölt) fotóját pedig 2007 novemberében a Kieselbach Galéria fotóaukcióján 1,8 millió forintért ütötték le. (Ezekkel az eredményekkel Tóth György az egyetlen élő magyar fotográfus, aki két képpel is szerepel az egymillió feletti hazai fotóleütések listáján.)

A másik alkotás, amiről még talán mindenképpen érdemes beszélnünk, Sugár János *Dirty Money* (Piszkos pénz) című 2008-as stencilmunkája, amelynek igencsak különös módon született egyfajta furcsa „értékbecslése”. A „Wash your dirty money with my art”- (Mosd a mocskos pénzed a művészetemmel!) szövegű, sprayjel fújta tabló először a Múcsarnok 2008-as *Na, mi van?* című kiállításán volt látható, majd az ottani bemutató ideje alatt a művész „kivitte az utcára” is: két kortárs művészettel is foglalkozó intézménynél, a Király utcában a VAM Design épületének a falára, a Kogart Ház előtt pedig az Andrásy út járdájára fújta fel a szöveget. A Kogart munkatársai – szó szerint is – átléptek a provokáción, a VAM vezetői viszont nem „vették” a művészi gesztust: károkozás címén 1 463 000 forintra perelték a művészt (vagyis bizonyos értelemben ennyire „becsülték” a munkáját, vagy legalábbis a szerintük azzal nekik okozott sérelmüket), a bíróság első fokozon öt hónap, két évre felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte és a kár megtérítésére kötelezett, másodfokon azonban megváltoztatták az ítéletet, és „csak” próbaidőre bocsátották a művészt. Az ily módon alaposan elhíresült alkotás pedig bekerült a Ludwig gyűjteményébe (és azóta már a Spengler–Somló-i magángyűjteményben is van belőle egy példány).

***

És akkor legvégül – hiszen a kurátor eredeti kérése első-sorban erre vonatkozott – nézzük meg, hogy a közönség szavazatai alapján összeállított *Testreszabás* című kiállításba bekerült művek alkotóihoz milyen műkereskedelmi eredményeket tudunk társítani. (Természetesen a

SZÜCS ATTILA: *Játszótér éjjel*, 1995, olaj, vászon, 170×260 cm HUNGART © 2019

magyar alkotók hazai árverési eredményeiből sokuk esetében jóval többet is találhatunk, ezért amennyire lehetett, megpróbáltam a lehetőség szerinti legutolsókat választani.) Sajnos azonban itt mindjárt azt is meg kell mondanom, hogy az ebben a tárlatban szerepelt művészek közül nem mindenkitől találtam érvényes árverési adatokat: Mamuka Cechladze, Szvet Tamás, Szabó Ágnes és Csörgő Attila esetében semmilyen korábbi nyilvános eladásuknak nem bukkantam a nyomára semmilyen adatbázisban. (Ennek lehet az is az oka – például Csörgő esetében –, hogy a művész elsősorban olyan nagy méretű, bonyolult szerkezetű, mozgó technikákkal dolgozó installációkat épít, amelyekkel a műkereskedelem nem nagyon tud mit kezdeni.) Voltak aztán olyan alkotók is, akiknek szerepeltek munkái árveréseken, ám az ezekhez tartozó leütési árakat (persze ha voltak egyáltalán) a hozzáférhető adatbázisok nem őrizték meg: Záborszky Gábornak 2013 decemberében a Blitznél szerepelt egy munkája; Gerhes Gábornak több műve is volt árveréseken; a mostani kiállításban egy szobányi installációjával szerepelt Kicsiny Baláznak korábban hét rajza is megfordult a műkereskedelemben; illetve Tibor Zsoltnak egy grafikája szintén szerepelt egyszer egy jótékonysági árverésen. Wolsky András *Triptichonja* 2018 októberében 60 ezer forintos, Türk Péter egy munkája 2018 decemberében 750 ezer forintos kikiáltási árral indult a Dobossy Aukciósház árverésein, de egyikre sem érkezett licit.

Ami viszont a kiállításban szerepelt művészek legutóbbi sikeres műkereskedelmi, vagyis egyfajta „beárazást” lehetővé tevő szerepléseit

illeti: Kovács Lola egy festménye 2016 októberében a Blitznél 550 ezer forintos, Deli Ágnes egy szobrának *Ceruzarajz*-terve 2017 márciusában az Arte árverésén 14 ezer forintos, Birkás Ákos *Feje* 2017 októberében a Virág Judit Galéria aukcióján 5 millió forintos, Várnai Gyula 2017 decemberében Dobossyéknál 320 ezer forintos, ugyanott Konok Tamás 1994-es *Cím nélkül*, geometrikus absztrakt olaj-vászon munkája 2018 decemberében 240 ezer forintos, Maurer Dóra egy alkotása pedig ugyanakkor, de a Virág Judit Galéria árverésén 1,1 millió forintos leütési árat ért el.

Az egyetlen, még ennél is pontosabb „árazást” viszont érdekes módon nem egy magyar, hanem egy orosz szerző, Olga Tobreluts esetében lehet megtenni, akinek a *Modellek* című portrészorozata szerepelt a kiállításban; ezek egyikének egy másik, a „miénktől” csak annyiban eltérő, hogy más színű ruhát viselő változata 2014 novemberében szerepelt a Sotheby’s londoni árverésén, ahol a ház előzetesen 5000–7000 fontra becsülte, ám végül nem érkezett rá licit. Tobreluts más képei azonban más árveréseken 3300 és 45 ezer dollár közötti leütési árakon keltek el.

Vagyis ez a kiállítás, pontosabban annak ilyen szempontú (még ha „játékból” is történő) „vizsgálata” tulajdonképpen azt mutatta meg, hogy ahogyan – mint ezt a bevezetőben említettem – a múzeumok gyűjteményezési politikájában nem játszhat szerepet az egyes alkotások pénzbeli értéke, úgy alighanem a közönség, a múzeumlátogatók „értékválasztásában” sem az egyes művek anyagi, adott esetben a műkereskedelemben elérhető konkrét összegekben kifejezhető értéke játssza a főszerepet, hanem sokkal inkább az esztétikai, a művészi, az érzelmi érték, vagyis tulajdonképpen a legösztönösebb nézői hozzáállás, a „tetszés”. És ez nyilván így is van jól. Az pedig, hogy mi zajlik a műkereskedelemben, egy másik kérdés.